

Wyrok z dnia 31 marca 2000 r.

II UKN 460/99

**Sprawa o sprostowanie protokołu powypadkowego funkcjonariusza
Służby Więziennej nie należy do drogi sądowej przed sądem pracy.**

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 31 marca 2000 r. sprawy z powództwa Marka M. przeciwko Zakładowi Śledczemu w B. o sprostowanie treści protokołu powypadkowego, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 27 maja 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Białymstoku z dnia 7 lutego 1999 r. [...] i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi Rejonowemu, pozostawiając mu orzeczenie o kosztach postępowania.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 27 maja 1999 r. oddalił apelację powoda Marka M. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Białymstoku z dnia 9 lutego 1999 r. [...], oddalającego jego powództwo przeciwko Aresztowi Śledczemu w B. o sprostowanie protokołu powypadkowego. W sprawie tej ustalono, że Wydział Kadr Centralnego Zarządu Służby Więziennej w W. oraz organizacja związkowa przy Centralnym Ośrodku Służby Więziennej w K. zorganizowali w dniach 21-23 lutego 1997 r. mistrzostwa Służby Więziennej w badmintonie. Udział w tych zawodach sportowych zgłosił powód będący funkcjonariuszem Aresztu Śledczego w B. W czasie rozgrywania meczu w dniu 21 lutego 1998 r. powód doznał zerwania ścięgna Achillesa lewej nogi. Komisja powypadkowa uznała to zdarzenie za wypadek pozostający w związku z pełnieniem służby i powodowi przyznano jednorazowe odszkodowanie w kwocie 2.948,40 zł na

mocy decyzji Dyrektora Aresztu Śledczego w B. z dnia 20 listopada 1997 r. Następnie jednak postanowieniem Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 9 lutego 1998 r. uchylono, jako niezgodny z prawem, protokół powypadkowy z dnia 7 kwietnia 1998 r, a w dniu 19 lutego 1998 r. komisja powypadkowa nie uznała tego zdarzenia za wypadek pozostający w związku z pełnieniem służby. Na tle takich ustaleń Sąd drugiej instancji przyjął, że udział powoda w rekreacyjnych zawodach sportowych miał charakter dobrowolny, przeto nie można doszukać się związku tych czynności sportowych ze służbą, bądź w interesie służby, nawet bez polecenia przełożonych, w ujęciu art. 67 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. Nr 61, poz. 283 ze zm.) w związku z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków przy pracy i chorób pozostających w związku z pełnieniem służby w Milicji Obywatelskiej (Dz.U. Nr 53, poz. 345 ze zm.). Sąd ten uznał, że podczas tych zawodów sportowych powód nie wykonywał obowiązków służbowych ani poleceń przełożonych. Nie były to również działania podjęte w interesie służby, za jakie można uznać zachowania funkcjonariusza podjęte nawet bez polecenia w czasie wolnym od służby, jeżeli należały one do obowiązków służbowych i wynikały z istoty pełnionej przez niego funkcji. Udział powoda w zawodach badmintonowych nie należał do jego obowiązków służbowych jako funkcjonariusza Służby Więziennej, a tym bardziej radcy prawnego, który w ten sposób sprawdzałby lub doskonalił swoje umiejętności w interesie służby więziennej. Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu naruszenia praw nabytych do jednorazowego odszkodowania, którego powód nie otrzymał, ponieważ decyzja w tym zakresie została uznana za nieważną.

W kasacji powód podniósł zarzut naruszenia: 1) art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez nieuwzględnienie, że protokół powypadkowy, o którego zmianę wnosił, godził w zasadę ochrony praw nabytych do jednorazowego odszkodowania przyznanego mu decyzją z dnia 20 listopada 1997 r. Decyzja z dnia 8 października 1998 r. stwierdzająca nieważność decyzji przyznającej powodowi odszkodowanie stanowi przedmiot toczącego się przed Sądem Okręgowym w Białymstoku odrębnego postępowania w sprawie [...], tym samym oddalenie tego zarzutu było niedopuszczalne, a co najmniej przedwczesne. 2) art. 67 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej oraz art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku z pełnieniem służby w Milicji Obywatelskiej – przez błędną wykładnię pojęcia wypadku

związanego ze służbą, 3) przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393 KPC) - przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i niewyjaśnienie okoliczności delegowania go na zawody sportowe, uwzględniające jego powinności służbowe, z których wynika dbałość o rozwój fizyczny, jaka jest jednym z podstawowych zadań w zakresie doskonalenia zawodowego każdego funkcjonariusza Służby Więziennej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 393¹¹ KPC Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji, bierze jednak pod uwagę nieważność postępowania, która wystąpiła przy rozpoznaniu sprawy sprostowania protokołu powypadkowego funkcjonariusza Służby Więziennej przez sądy pracy, co spowodowało wyrokowanie przez sąd rejonowy-sąd pracy w sprawie, w której jest właściwy sąd okręgowy bez względu na wartość przedmiotu sporu (art. 379 pkt 6 KPC). Nie może podlegać kwestii, że mianowanie na stanowisko funkcjonariusza Służby Więziennej, jakie niespornie zajmuje powód, będący radcą prawnym u strony pozwanej, nie rodzi stosunku pracy, lecz odrębny stosunek służbowy, który wyłącza spory funkcjonariuszy tej służby spod kompetencji sądów pracy. Odrębności te wynikają w szczególności z przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. Nr 61, poz. 283 ze zm.), z których warto przytoczyć chociażby regulacje określające tę służbę jako umundurowaną i uzbrojoną formację apolityczną (art. 1 ust. 2 ustawy), w której funkcjonariusze pozostają w szczególnych stosunkach służbowych (rozdział 3 ustawy). W ramach stosunku służbowego funkcjonariusz wykonuje rozkazy lub polecenia służbowe (art. 58 ustawy), natomiast od decyzji w tzw. sprawach osobowych ze stosunku służbowego służy odwołanie do odpowiedniego wyższego przełożonego na zasadach i w terminach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego (art. 31 ust. 4 ustawy). Te wskazane przykładowo sygnalizacje normatywne powodują, że w stosunkach służbowych funkcjonariuszy Służby Więziennej dominują elementy administracyjno-prawnego podporządkowania, co powoduje, że swoje obowiązki służbowe realizują oni w stosunkach służbowych typu administracyjnoprawnego, albowiem nie mają oni statusu prawnego pracowników w rozumieniu art. 2 KP, którzy wykonują pracę w ramach zobowiązaniowych reguł pracowniczego zatrudnienia (art. 11 i 22 § 1 KP). W konsekwencji funkcjonariuszom tych służb mogłoby przysługiwać prawo do pra-

cowniczej (cywilnej) drogi sądowej tylko w razie szczególnego ustawowego odesłania do takiego trybu postępowania.

Tymczasem pragmatyka służbowa funkcjonariuszy Służby Więziennej kreuje jednoznacznie administracyjnoprawny tryb odwołania od decyzji w sprawach osobowych, które obejmują realizację wynikających z treści tego stosunku służbowego uprawnień i obowiązków funkcjonariuszy (art. 31 ustawy), w tym przewidziane w rozdziale 5 ustawy - Obowiązki i prawa funkcjonariuszy - prawo do odszkodowania, przysługującego funkcjonariuszowi, który w związku ze służbą doznał uszczerbku na zdrowiu lub poniósł szkodę w mieniu (art. 67 ustawy). Wprawdzie Minister Sprawiedliwości w § 7 ust. 5 zarządzenia z dnia 1 października 1997 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków pozostających w związku z pełnieniem służby przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (Dz.Urz. Ministerstwa Sprawiedliwości Nr 5, poz. 51) wskazał na prawo wniesienia przez funkcjonariusza lub członków jego rodziny powództwa o zmianę treści protokołu powypadkowego do właściwego sądu rejonowego-sądu pracy, jednakże - w ocenie Sądu Najwyższego - nastąpiło to z oczywistym przekroczeniem granic delegacji ustawowej z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Milicji Obywatelskiej (Dz.U. Nr 53, poz. 345 ze zm.), w związku z art. 139 ustawy z 26 kwietnia 1996 r., zawierającej wyłącznie upoważnienie do określenia trybu ustalania okoliczności i przyczyn wypadków, co nie obejmuje kompetencji do wskazania trybu rozstrzygnięcia sporów w tym zakresie. Stanowisko takie koresponduje z regulacją zawartą w art. 476 § 1 pkt 2 KPC, który przez sprawy w zakresie prawa pracy uznaje tylko te roszczenia z innych stosunków prawnych, do których z mocy odrębnych przepisów (rangi ustawowej) stosuje się przepisy prawa pracy, co nie może polegać na ogólnym odesłaniu w zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości do pracowniczej drogi sądowej i to bez wskazania jakichkolwiek przepisów prawa pracy.

Sąd Najwyższy uznał, że sprawy osobowe funkcjonariuszy Służby Więziennej nie poddają się kwalifikacji procesowej jako sprawy cywilne z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 1 w związku z art. 476 § 1 KPC, a funkcjonariusze nie mają procesowego statusu prawnego pracowników według art. 476 § 5 pkt 1 KPC. Natomiast ustawowe odesłanie zawarte w art. 67 ustawy, przewidujące, że funkcjonariusz, który w związku ze służbą doznał uszczerbku na zdrowiu lub poniósł szkodę w mieniu, otrzymuje odszkodowanie, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o odszkodo-

waniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji, nadaje sporom o to świadczenie charakter sprawy cywilnej z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy z 16 grudnia 1972 r. od decyzji właściwych przełożonych w sprawie takiego odszkodowania (art. 31 ust. 1 i 4 z 26 kwietnia 1996 r.) przysługuje zainteresowanemu odwołanie do właściwego sądu według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego oraz w terminie przewidzianym w art. 477⁹ § 1 tego Kodeksu. Z tym szczególnym odesłaniem do cywilnej drogi sądowej koresponduje procesowe określenie sprawy odwołania od decyzji w sprawie odszkodowań przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze Służbą Więzienną jako sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 476 § 2 pkt 5 KPC), w której funkcjonariusz tej Służby legitymuje się procesowym statusem prawnym ubezpieczonego w rozumieniu art. 476 § 5 pkt 2 lit. d KPC.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy stwierdził nieważność postępowania przed sądami pracy w sprawie o sprostowanie treści protokołu powypadkowego funkcjonariusza Służby Więziennej i na podstawie art. 393¹¹ w związku z art. 393¹³ KPC orzekł kasatoryjnie, pozostawiając Sądowi pierwszej instancji, przy rozważeniu sygnalizowanego w kasacji zawisłego postępowania w przedmiocie „nieważności decyzji przyznającej powodowi odszkodowanie” przed Sądem Okręgowym w Białymstoku [...], nadanie sprawie dalszego biegu procesowego w trybie art. 200 KPC, bądź art. 464 KPC, oraz orzeczenie o kosztach postępowania.

=====